

UCHWAŁA NR XXXV/449/2017
RADY POWIATU ŁÓDZKIEGO WSCHODNIEGO

z dnia 27 kwietnia 2017 r.

**w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Powiatu Łódzkiego Wschodniego na lata 2017- 2021**

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 814, poz. 1579, poz. 1948, z 2017 r. poz. 730) w związku z art. 20 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 930, poz. 753, poz. 1583, poz. 1948, poz. 2174) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Powiatu Łódzkiego Wschodniego na lata 2017 – 2021” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Łódzkiego Wschodniego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń Starostwa Powiatowego w Łodzi w terminie 7 dni od daty podjęcia.

Przewodniczący Rady Powiatu
Łódzkiego Wschodniego

Sławomir Sokółowski

**Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony
Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Powiatu Łódzkiego Wschodniego
na lata 2017 – 2021**

Opracowanie:

Łódź 2017

Spis treści

Wstęp	s. 4
I. Wykaz aktów prawnych	s. 6
1. Dokumenty międzynarodowe	s. 6
2. Prawo w Polsce	s. 6
3. Inne dokumenty	s. 7
4. Czyny zabronione, kwalifikowane jako przemoc w rodzinie	s. 8
II. Przemoc ogólna charakterystyka	s. 8
1. Przemoc rodziców wobec dziecka	s. 8
2. Przemoc wobec partnera w związku	s. 9
3. Przemoc wobec os. starszych w rodzinie	s. 10
III. Rodzaje przemocy	s. 10
1. Przemoc fizyczna	s. 10
2. Przemoc psychiczna	s. 11
3. Przemoc seksualna	s. 11
4. Przemoc ekonomiczna	s. 11
5. Zaniedbywanie	s. 12
IV. Fazy przemocy	s. 12
1. Narastającego napięcia	s. 12
2. Ostrej przemocy	s. 13
3. Miodowego miesiąca	s. 13
V. Źródła przemocy	s. 14
VI. Role w zjawisku przemocy	s. 14
VII. Obowiązki organów administracji rządowej i samorządowej w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	s. 15
VIII. Diagnoza problemu na terenie Powiatu Łódzkiego Wschodniego	s. 16
1. Dane Komendy Powiatowej Policji	s. 16

2. Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie	s. 19
IX. Założenia programu	s. 20
1. Cele programu	s. 20
2. Realizatorzy i współrealizatorzy programu	s. 23
3. Monitoring i ewaluacja programu	s. 23
4. Czas realizacji programu	s. 24
5. Źródła finansowania	s. 24
X. Podsumowanie	s. 24

Wstęp

Realizując obowiązek wynikający z art. 6 ust. 3 pkt. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie opracowało Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Powiatu Łódzkiego Wschodniego na lata 2017 – 2021. Program jest spójny z założeniami Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łódzkim Wschodnim na lata 2014 – 2020. Cel strategiczny – zapobieganie dysfunkcjonalności, wykluczeniu społecznemu i marginalizacji tylko dla rodzin doświadczających przemocy poprzez prowadzenie opieki specjalistycznej dla osób uzależnionych, ofiar, sprawców i świadków przemocy.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. w art. 18 i art. 71 wskazuje, że instytucja rodziny jest objęta szczególną ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej, a jej dobro państwo ma obowiązek uwzględnić w swojej polityce społecznej, zwłaszcza poprzez udzielanie szczególnej pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji społecznej. Konstytucja zapewnia ochronę praw dziecka, a każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.

Kwestia przemocy w rodzinie jest istotnym problemem społecznym, który obecnie jest zauważany i nagłaśniany. Państwo definiuje przemoc domową jako „wszelkie incydenty gróźb, przemocy lub nękania (psychologicznego, fizycznego, seksualnego, ekonomicznego lub emocjonalnego) między osobami, które żyją w związku lub są członkami tej samej rodziny niezależnie od płci”. Przemoc jest jednym z najbardziej dotkliwych dla człowieka przestępstw, ponieważ najczęściej dokonywana jest przez osoby najbliższe. Rodzina, w której dochodzi do przemocy przestaje być miejscem z poczuciem bezpieczeństwa, spokoju i miłości. Dom rodzinny przestaje wypełniać swoje funkcje prawidłowo. Do przemocy może dochodzić w każdej rodzinie. Przemoc jest demonstracją siły, chęcią przejęcia kontroli nad drugą osobą. Ma to wpływ u ofiar na zaniżoną samoocenę, poczucie bezradności, życie w permanentnym stresie. Doznawanie przemocy, bądź bycie jej świadkiem przez dzieci ma nieodwracalny wpływ na dorosłe życie.

Zadaniem programu jest wprowadzenie działań mających na celu z jednej strony podnoszenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie oraz promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy, a z drugiej upowszechnianie

informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy zarówno osobom dotkniętym przemocą, jak i stosującym przemoc w rodzinie.

Przedstawiony program z założenia ma charakter otwarty, może ulec aktualizacji na każdym etapie jego realizacji, nowelizacji i wypracowaniu nowych rozwiązań.

I. Wykaz aktów prawnych

1. Dokumenty międzynarodowe

Przemoc w rodzinie znalazła odzwierciedlenie w wielu dokumentach międzynarodowych, w kontekście łamania praw człowieka. Problem społeczny, który wszelkimi działaniami należy minimalizować i eliminować. Należą do nich m.in.:

- Karta Narodów Zjednoczonych z 1945r.
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 1948r.
- Konwencja ONZ Praw Dziecka z 1989r.
- Deklaracja o eliminacji przemocy wobec kobiet z 1993r.
- Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2000r.

2. Prawo w Polsce

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Powiatu Łódzkiego Wschodniego na lata 2017 – 2021 prawne uwarunkowania ma przede wszystkim w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz. U. z 1997r. Nr 78 poz. 483 z późn. zm.), w ustawie z dnia 29 lipca 2005r., o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. z 2015r. poz. 1390), jak również Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Przy realizacji programu niezbędne będą również akty prawne:

- 1) ustawa z dnia 15 lutego 1964r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2015r. poz. 2082 z późn. zm.),
- 2) ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997r. Nr 89 poz. 555 z późn. zm.),
- 3) ustawa z dnia 12 marca 2004r., o pomocy społecznej (tj. Dz.U. z 2016r. poz. 930 z późn. zm.),
- 4) ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2015r. poz. 1286 z późn. zm.),
- 5) ustawa z dnia 29 lipca 2005r., o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2016r. poz. 224 z późn. zm.),
- 6) ustawa z dnia 6 kwietnia 1990r. o Policji (t.j. Dz. U. z 2015r. poz. 355 z późn. zm.)
- 7) ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (t.j. Dz. U. z 2016r. poz. 1943),

- 8) ustawa z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2016r. poz. 814 z późn. zm.),
- 9) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2016r. poz. 546 z późn. zm.).

3. Inne dokumenty

Dokumenty mające bezpośredni i pośredni wpływ na rozwiązywanie problemów związanych ze zjawiskiem przemocy na terenie Powiatu Łódzkiego Wschodniego są:

- 1) Strategia Rozwoju Powiatu Łódzkiego Wschodniego na lata 2015 – 2020,
- 2) Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Łódzkiego Wschodniego na lata 2016 – 2022,
- 3) Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łódzkim Wschodnim na lata 2015 – 2022.

4. Czyny zabronione, kwalifikowane jako przemoc w rodzinie

Art. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że przez przemoc „...należy rozumieć jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”. Czyny te ustawowo w art. 207 kodeksu karnego podlegają karze:

„§ 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12”.

II. Przemoc – ogólna charakterystyka

Przemoc jest zjawiskiem powszechnie spotykanym w życiu społecznym. W słowniku języka polskiego przemoc jest definiowana, jako „fizyczna przewaga wykorzystywana do czynów bezprawnych dokonywanych na kimś; narzucona bezprawnie władza, panowanie”.

Zwykle definicje przemocy biorą pod uwagę trzy podstawowe kryteria: rodzaj zachowania, intencje, skutki przemocy.

Przemoc może mieć charakter:

- instrumentalny – środek do realizacji określonych celów;
- bezinteresowny – poszukiwanie zadowolenia w zanięciu się nad innymi;
- zbiorowy;
- indywidualny.

Przemoc może mieć charakter instrumentalny – wtedy wykorzystywana jest jako środek do realizacji ściśle określonych celów, ale bywa też bezinteresowna – motywy jej stosowania sprowadzają się wyłącznie do poszukiwania przez sprawcę swoistego poczucia zadowolenia.

1. Przemoc rodziców wobec dziecka

Dziecko krzywdzone to takie, które cierpi z powodu niewłaściwego zachowania innych osób – głównie rodziców i opiekunów – w stosunku do niego, a przy tym doznaje poczucia niesprawiedliwości i bezsilności. Proces ten to zarówno zamierzone, jak i niezamierzone działanie osoby dorosłej, ujemnie wpływające na zdrowie, rozwój fizyczny lub psychospołeczny dziecka.

Dzieci, które sprawiały problemy wychowawcze, „niechciane”, czy niepełnosprawne doznające w dzieciństwie odrzucenia, przemocy, w dorosłym życiu przenoszą wzorce zaczerpnięte z domu rodzinnego. Różne są przyczyny stosowania przemocy wobec dziecka w rodzinie. Wyróżnia się trzy grupy przyczyn występowania tego zjawiska. Do takich w pierwszej kolejności należy zaliczyć ich niedojrzałość i młody wiek, brak wiedzy i umiejętności wychowawczych, doznanie przemocy we własnym dzieciństwie, niski poziom wykształcenia, bezrobocie, wszelkiego rodzaju uzależnienia oraz socjopatia i choroba umysłowa. W drugiej grupie natomiast należy wymienić izolację społeczną rodziny, kłopoty małżeńskie, zbyt duże wymagania stawiane dziecku, a także użycie siły fizycznej przez kobiety w stosunku do męża.

Istnieje umowny podział przemocy ze względu na rodzaj stosowanego działania. I tak wyróżnia się zaniedbanie dziecka, które jest uważane czasem za najłagodniejszą formę przemocy, choć to niezaspokajanie potrzeb dziecka niezbędnych dla jego prawidłowego rozwoju obejmuje zarówno jego sferę psychiczną, jak i fizyczną. Kolejnymi są: przemoc fizyczna, emocjonalna oraz przemoc seksualna.

2. Przemoc wobec partnera w związku

W ostatnich latach UE bez wątpienia poczyniła postępy w walce z przemocą domową wobec kobiet. Wszystkie państwa członkowskie uznają ten rodzaj przemocy za problem, wszędzie opracowano również programy i podjęto działania w celu uwrażliwienia na tego rodzaju przemoc, jej zapobieganiu i eliminacji. Jednakże dostępne są jedynie bardzo fragmentaryczne informacje, których porównanie jest prawie niemożliwe: brakuje wspólnych definicji, w szczególności dla oceny statystycznej przemocy domowej wobec kobiet. Dokładnej wiedzy o działaniach podjętych w poszczególnych państwach członkowskich, ukierunkowanych na zapobieganie, interweniowanie i karanie — nie mówiąc już o możliwości oceny ich skuteczności. Przemoc domową wobec kobiet definiuje się jako przemoc ze strony partnera. Jest to psychiczna lub fizyczna (również seksualna) przemoc w małżeńskim lub nieformalnym związku. Chodzi tu o proces mający na celu kontrolę i podporządkowanie, kiedy narusza się prawa partnera do wolności i nietykalności fizycznej, psychicznej i seksualnej. Przy tym zwłaszcza kobiety dotknięte przemocą psychiczną, bądź ekonomiczną mają ogromne trudności z broniением się przed nią lub z zakończeniem związku.

Profesjonalistom zdarza się używać rodzaju męskiego, kiedy mówi się o ofiarach przemocy w rodzinie. Mężczyzna to raczej sprawca, agresor – takie są najczęstsze doświadczenia. Mężczyzna – ofiara rzadko zgłasza się po pomoc dla ofiar przemocy w rodzinie. Przemoc, której mężczyzna doświadcza ze strony kobiety, jest najczęściej emocjonalna lub ekonomiczna. Z przemocą fizyczną zwykle jest mu łatwo sobie poradzić, zatrzymując wyciągniętą rękę czy przytrzymując osobę, nie reagując na ciosy. Znosić przemoc psychiczną, a więc poniżanie, upokarzanie w miejscach publicznych, złośliwe żarty dotyczące męskości jest znacznie trudniej. Przemoc uderza w poczucie męskości, własnej wartości, w poczucie bezpieczeństwa i przewidywalności zdarzeń. Mężczyzna ofiara uruchamia przy tym różne mechanizmy radzenia sobie, niekiedy konstruktywne, a niekiedy destrukcyjne, pogrążające go jeszcze bardziej.

3. Przemoc wobec osób starszych w rodzinie

Przemoc wobec osób starszych może być zdefiniowana jako pojedyncze lub powtarzające się działanie, lub brak odpowiedniego działania, występujące w jakiegokolwiek relacji, w której oczekuje się zaufania, wsparcia, pomocy, zrozumienia, a która powoduje krzywdę bądź cierpienie osoby starszej. Może ona przybierać różne formy: przemocy fizycznej, psychicznej, seksualnej, finansowej, a także formę zaniedbania.

III. Rodzaje przemocy

Przejawy złego traktowania drugiego człowieka nie mają żadnych granic i dotyczą jednostek w każdym przedziale wiekowym. Przynosząc cierpienie, a ich konsekwencji można doświadczać przez całe życie.

Rodzaje przemocy

1. **Fizyczna** - naruszanie nietykalności fizycznej.
2. **Psychiczna** - naruszenie godności osobistej.
3. **Seksualna** - naruszenie intymności.
4. **Ekonomiczna** - naruszenie własności.
5. **Zaniedbanie** - naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich.

1. Przemoc fizyczna – jest intencjonalnym zachowaniem, niosącym ryzyko uszkodzenia ciała, niezależnie czy do tego dochodzi. Przejawami przemocy fizycznej są: popychanie, policzkowanie, szarpanie za włosy, uderzanie pięścią, kopanie, przypalanie papierosem, duszenie, rzucanie przedmiotami, drapanie, plucie, wykręcanie rąk, napaść z użyciem broni, krępowanie lub uwięzienie, świadome stwarzanie niebezpiecznych sytuacji, stanowiących zagrożenie fizyczne (np. szybka jazda samochodem). Lista form przemocy fizycznej nie ogranicza się tylko do wymienionych powyżej. W praktyce spotyka się ich znacznie więcej.

Przy opisie przemocy fizycznej uwzględnia się nie tylko jej przejawy, ale także skutki w postaci uszkodzenia ciała i wskazań do konsultacji i leczenia medycznego. Chodzi nie tylko o bezpośrednie urazy w postaci siniaków, złamań, stłuczeń, ale także o rejestracji odległych skutków zdrowotnych. Na przykład okazuje się, że kobiety w ciąży, ofiary przemocy ze strony partnera, w porównaniu z kobietami, które nie doświadczyły przemocy, nie korzystają z pomocy medycznej w trakcie trwania ciąży, częściej dochodzi u nich do poronień lub przedwczesnych porodów, a dzieci rodzą się z niską wagą urodzeniową.

2. Przemoc psychiczna – zawiera przymus i groźby, zastraszanie, emocjonalne wykorzystywanie, za które uważa się oskarżanie, upokarzanie, poniżanie, obwinianie i manipulowanie poczuciem winy, wyzwiska, wymawianie choroby psychicznej, odmawianie współżycia seksualnego, izolowanie poprzez kontrolowanie kontaktów z innymi, zabranianie korzystania z telefonu, samochodu np., zakaz opuszczania domu, oskarżanie o spowodowanie przemocy, zaprzeczanie i minimalizowanie przemocy, wykorzystywanie dzieci do sprawowania kontroli, np. wzbudzanie poczucia winy za domniemane niewywiązanie się z roli rodzicielskiej, porywanie dzieci i przetrzymywanie ich, groźby pozbawienia władzy rodzicielskiej, wrogie nastawianie dzieci wobec matki/ojca, wykorzystywanie pozycji mężczyzny, np. traktowanie partnerki jako „służącej”, podejmowanie ważnych decyzji bez równego udziału drugiej osoby, sztywne definiowanie ról mężczyzny/kobiety, zachowanie jak „pan domu”, finansowe wykorzystywanie: zabieranie pieniędzy, kontrola ich wydawanie, wydzielanie zbyt małych kwot na utrzymanie i inne. Przemoc psychiczna może też polegać na niszczeniu przedmiotów, mających jakąś wartość dla ofiary i celowej agresji wobec ulubionych zwierząt domowych.

Przemoc psychiczna w związku partnerskim jest opisywana również jako małżeński terror. Przemoc psychiczna występuje często i jest trudna do udowodnienia. Niszczy poczucie własnej wartości i godności, a same ofiary mówią, że jest bardziej raniąca niż fizyczne znęcanie się. Czasami jest minimalizowana i traktowana jako forma negatywnej, werbalnej interakcji między partnerami, np. kłótni. Różni się jednak od niej intensywnością i zakresem. Przemoc psychiczna jest najczęstszą formą przemocy i jest trudna do udowodnienia.

3. Przemoc seksualna – jest rozpoznawana jeszcze rzadziej niż przemoc fizyczna. Do niedawna w ogóle nie mówiło się o przemocy seksualnej wśród małżeństw, czy związków partnerskich. Przemoc seksualna polega na zmuszaniu osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, kontynuowaniu aktywności seksualnej, gdy osoba nie jest w pełni świadoma, bez pytania o jej zgodę lub gdy obawia się odmówić. Przymus może polegać na bezpośrednim użyciu siły fizycznej, ale także na groźbach użycia siły lub emocjonalnym szantażu. Przemoc seksualna współwystępuje z fizycznym i psychicznym znęcaniem się. Czasami kobiety godzą się na wymuszone współżycie seksualne, aby ochronić się przed pobiciem.

4. Przemoc ekonomiczna – która prowadzi do całkowitego uzależnienia finansowego ofiary od sprawcy, np. poprzez odbieranie zarobionych pieniędzy, niszczenie własności, uniemożliwianie podjęcia pracy, niezaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych

rodziny, okradanie, zaciąganie kredytów i zmuszanie do zaciągania pożyczek wbrew woli współmałżonka, uniemożliwianie dostępu do wspólnych środków finansowych i dóbr materialnych.

Powyższe rodzaje przemocy mogą się przenikać. Każda z nich może też występować osobno. Poszczególne formy przemocy najczęściej ze sobą współistnieją.

5. Zaniedbywanie – rozumiane jako niezapewnienie lub uniemożliwienie zaspokajania potrzeb jednostce zależnej, jest zjawiskiem obejmującym skalę zachowań. Formy zaniedbywania dotyczą dzieci, ale i osób dorosłych cierpiących na różne choroby uniemożliwiające im normalne funkcjonowanie. Obejmuje również osoby, które z powodu podeszłego wieku potrzebują wsparcia, (w tym także emocjonalnego) oraz osoby z zaburzeniami psychicznymi.

Formy zaniedbania można nazwać także odrzuceniem uczuciowym i izolacją psychiczną w związku dorosłych osób. Kiedy rodzic szkodzi dziecku raczej przez zaniedbanie niż celowe działanie – nie robiąc czegoś niż robiąc coś – powiązanie problemów, które pojawiają się w dorosłym życiu dziecka toksycznych rodziców z ich działaniami, staje się trudne do uchwycenia. Zaniedbanie rodzi zaniechanie. Często dorosłe już dzieci z bagażem negatywnych doświadczeń zakładają swoje rodziny i podobnie postępują wobec swojego potomstwa.

Zaniedbywanie jest również formą przemocy ekonomicznej.

IV. Fazy przemocy

Przemoc domowa nie jest czynem jednorazowym, ma długą, czasem nawet kilkunastoletnią historię. Bywa tak, że kobieta jest tak zrozpaczona, iż wewnętrznie zaczyna przygotowywać się do odejścia. Tę gotowość często wyczuwa sprawca przemocy i reaguje chwilową zmianą postępowania. Sprawca zaczyna okazywać czułość, staje się pobłażliwy, przeprosza, kupuje prezenty np. poprzez takie zachowanie u ofiary pojawia się nadzieja, że wszystko się zmieni na dobre i rezygnuje z ucieczki i postanawia utrzymać związek. Zmiana ta nie trwa jednak długo, przemoc domowa zwykle powtarza się według zauważalnej prawidłowości. Specyficzny cykl przemocy składa się z trzech następujących po sobie faz:

1. **Faza narastania napięcia** – początkiem cyklu jest zwykle narastające napięcie i agresywność sprawcy, narastające sytuacje konfliktowe. Najmniejszy nawet drobiazg

wywołuje u sprawcy złość, z byle powodu robi awanturę, prowokuje kłótnie, staje się niebezpieczny. U ofiary pojawiają się różne dolegliwości fizyczne (tj. bóle żołądka i głowy, bezsenność, brak apetytu). Ogarnia ją silny niepokój popada w apatię, często nie mogąc wytrzymać tego napięcia i oczekiwania sama prowokuje spięcie by nareszcie „mieć to za sobą”.

2. **Faza ostrej przemocy** – następuje gwałtowna przemoc, wybuch agresji. Z mało znaczących przyczyn dochodzi do ataku agresji, sprawca z normalnego człowieka przemienia się w kata, który jest w stanie dokonać strasznych czynów, nie zwracając uwagi na krzywdę innych. Ofiara dostaje szoku po zranieniach fizycznych i psychicznych. Chroniąc siebie próbuje uspokoić sprawcę, odczuwa przerażenie, złość, wstyd i bezradność, traci ochotę do życia. Bardzo często w tej fazie ofiara postanawia poskarżyć się i szukać pomocy.
3. **Faza miodowego miesiąca** – wszystko się zmienia to moment skruchy, okazywania uczuć i miłości. Sprawca po wyładowaniu swej agresji zaczyna zdawać sobie sprawę ze swoich czynów, nagle staje się innym człowiekiem, zaczyna jakby uwodzić swą ofiarę na nowo. Próbuje się usprawiedliwić i wytłumaczyć, załagodzić sytuację, przeprosza, obiecuje poprawę, staje się uczynny i miły. Obiecuje ofierze, że teraz będzie inaczej, że to się więcej nie powtórzy. Zaczyna być podobny do mężczyzny, jakiego kobieta pokochała i z którym się związała. Zachowuje się tak jakby nigdy nie było przemocy przynosi kwiaty, prezenty, rozpieszcza. Sprawca i ofiara zachowują się tak jak świeżo zakochana para. Ofiara mu wierzy, bo wbrew zdrowemu rozsądkowi, bardzo pragnie być kochana, by spełniły się jej marzenia o miłości, szczęśliwym związku i nawet jeśli była gotowa uciec – zostaje. Sprawca nie jest w stanie wytrzymać długo w takiej roli i z czasem z jakiegoś banalnego powodu narasta napięcie i wszystko zaczyna się od nowa.

Cykle takie się powtarzają i mogą trwać wiele lat. Przemoc w kolejnym cyklu na ogół jest bardziej gwałtowna i dłuższa, natomiast okres „miodowego miesiąca” trwa krócej. Sprawca zaczyna od uszczypliwej uwagi, popchnięcia, wyzwisk, by po jakimś czasie pozwolić sobie na uszkodzenie ciała, psychiczne tortury, trwałe okaleczenia czy nawet zabójstwa. Po doświadczeniu miodowej fazy u sprawcy utrwała się poczucie bezkarności i że kolejnym razem znów uzyska przebaczenie, natomiast u ofiary usypia czujność. Częstym zjawiskiem przemocy w rodzinie jest brak świadków. Sprawca potrafi umiejętnie odizolować ofiarę od możliwości pomocy, nakłonić ją do milczenia lub szantażować, że jeśli ktoś się dowie zostanie skutecznie zastraszone.

V. Źródła przemocy:

1. Biologiczne: impulsywny temperament, uszkodzenia Ośrodkowego Układu Nerwowego (CNS), urazy głowy, które utrudniają psychologiczną kontrolę nad zachowaniami.
2. Psychologiczne: słaba kontrola emocji, wybuchy, eksplozje uczuć, frustracja, stres, deprawacja, zaburzenia osobowości, postawa lekceważąca wszystko i wszystkich, przekonanie o własnej mocy, poczucie wyższości nad innymi, zanik przeżywania wartości, współodczuwania, bycie świadkiem przemocy w dzieciństwie, doświadczanie jej.
3. Środowiskowe: akceptowanie przemocy, przemoc to wzorzec utrwalony w życiu rodzin w otaczającym środowisku, przechodzący z pokolenia na pokolenie, niejako dziedzicznie.
4. Społeczno - kulturowe: systemy rodzinne, wzorce kulturowe zezwalające na przemoc.
5. Substancje chemiczne – alkohol, narkotyki: torują drogę do przemocy, osłabiają zdolność do samokontroli, stymulują i pobudzają do działania.

VI. Role w zjawisku przemocy

- Świadek
- Ofiara
- Sprawca

Świadek

Zazwyczaj kontakt z przemocą zaczyna się od roli świadka, jako dziecko oglądamy przemoc w domu, a także w telewizji – filmy, bajki przesycane są przemocą. Znacznie wcześniej stykamy się z przemocą niż stajemy się ofiarą lub sprawcą, jednak nie jest to jednoznaczne.

Ofiara

Powstające cierpienie, lęk, smutek, rozpacz a także gniew, gniew, który nie ma ujścia, nie może wybuchnąć i zaczyna go zwracać przeciwko samej sobie. Poczucie krzywdy, niesprawiedliwość i bezradność.

Ludzie pytają dlaczego ona żyje z tym człowiekiem pod jednym dachem? Zaczynają tworzyć wyobrażenia i obciążają kobietę odpowiedzialnością za to, co się dzieje. Nie są w stanie zrozumieć pułapki, w której się znalazła kobieta.

- To nie jest odpowiedzialność kobiety
- Procesy psychologiczne powstają, stres, zdolność do radzenia sobie ulega zmniejszeniu, trzeba odbudować tę zdolność
- Zjawisko wyuczonej bezradności – ofiary wyuczyły się, że nie mają wpływu na swoje życie. Po kilku nieudanych próbach zmiany tej sytuacji ofiara zaczyna wierzyć, że cokolwiek by nie zrobiła to sobie nie pomoże. Jej wola walki i samoobrony została złamana. Zmienił się jej stosunek do siebie, zwróciła gniew przeciwko sobie. Załamała się jej wiara, że może sobie pomóc.
- Powstające cierpienie zaczęło wywoływać także zaburzenie snu, koszmary senne.

Sprawca:

Cechy osobiste:

- wybuchy gniewu, gdy coś nie idzie po jego myśli,
- obniżona zdolność do kontrolowania emocji,
- rodzice powinni nauczyć dziecko kontroli emocji, jednak chcieli tego nauczyć dziecko karą, biciem często bardzo dotkliwym. Kary naładowały dziecko gniewem i złością. Gdy stał się człowiekiem dorosłym, głową rodziny, wtedy poczuł moc, stał się bezkarny.

Można występować również w trzech rolach. Doświadczenia jako świadek, ale paradoksalnie ofiary stają się sprawcami dla innych, np.: dziecko bije lalkę, misia lub młodszego kolegę.

VII. Obowiązki organów administracji samorządowej w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Art. 6. 1. Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej lub ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, chyba że przepisy niniejszej ustawy stanowią inaczej.

Ust. 3. Do zadań własnych powiatu należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Ust. 4. Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności:

- 1) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno--edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

5. Środki na realizację i obsługę zadań, o których mowa w ust. 4, zapewnia budżet państwa.

6. Do zadań własnych samorządu województwa należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- 2) inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- 3) opracowywanie ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;
- 4) organizowanie szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

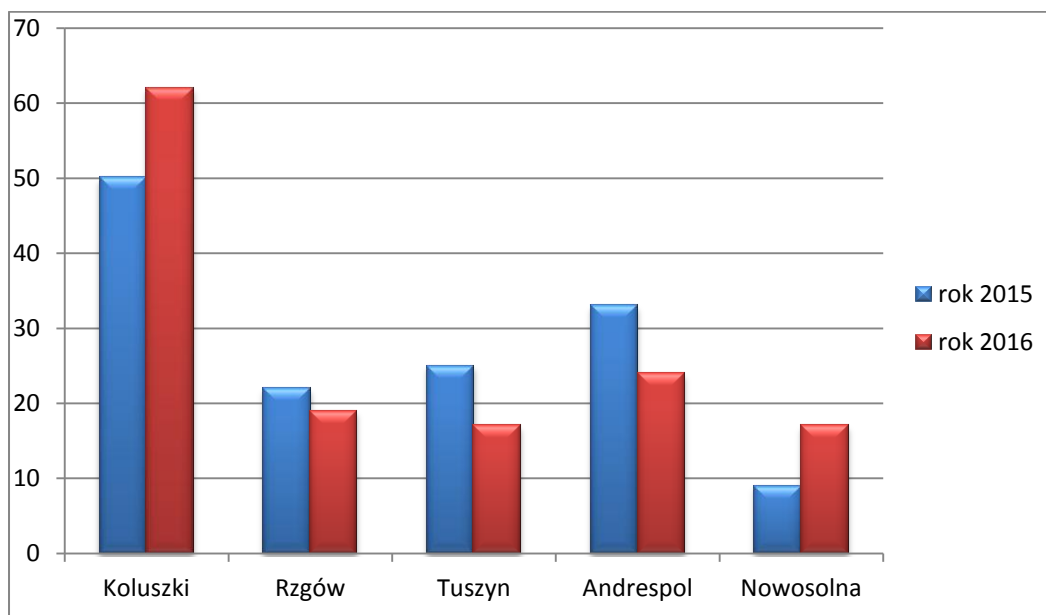
VIII. Diagnoza problemu na terenie Powiatu Łódzkiego Wschodniego

1. Dane z Komendy Powiatowej Policji

- 1) Zgłoszenia dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie

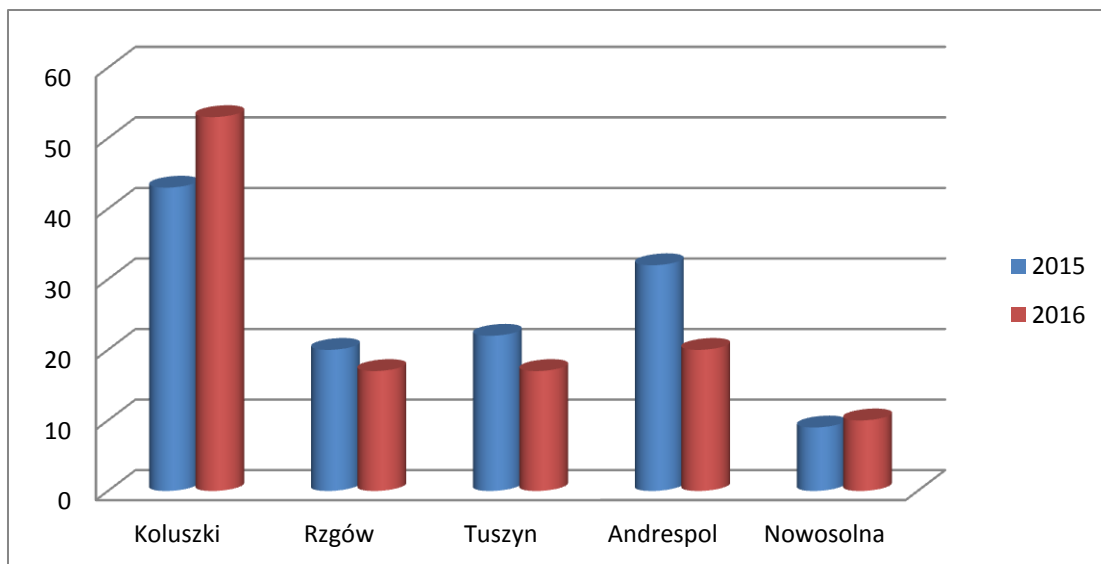
	2015	2016
Gmina Koluszki	50	62

Gmina Rzgów	22	19
Gmina Tuszyn	25	17
Gmina Andrespol	33	24
Gmina Nowosolna	9	17

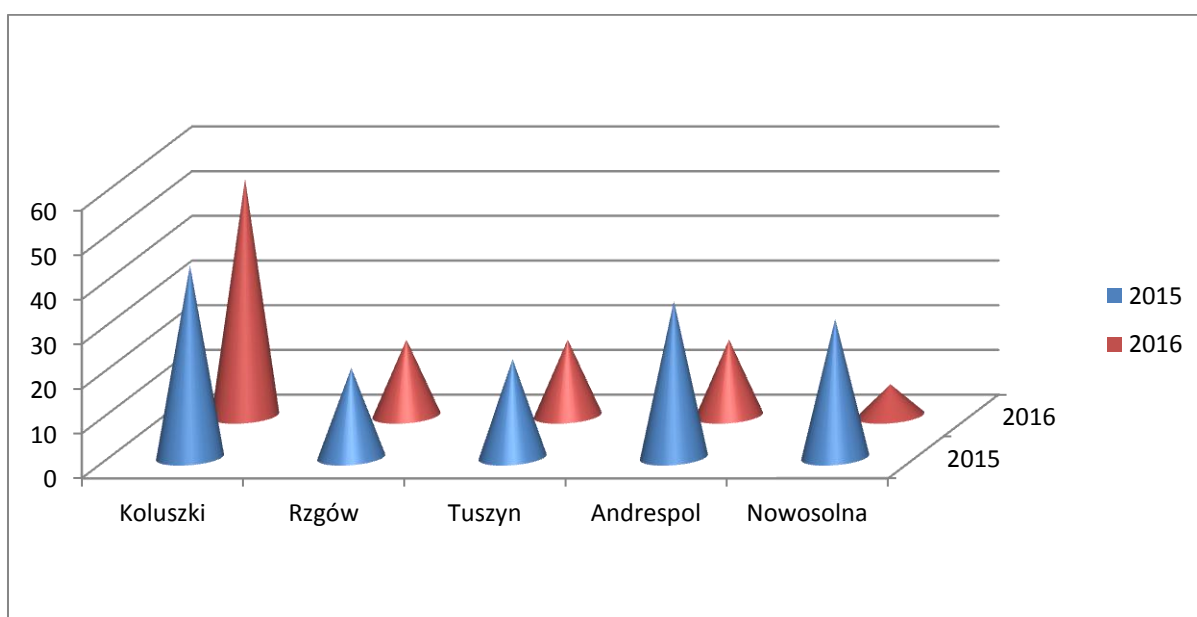
2) Rodziny mające założoną „Niebieską Kartę” po raz pierwszy.

	2015	2016
Gmina Koluszki	43	53
Gmina Rzgów	20	17
Gmina Tuszyn	22	17
Gmina Andrespol	32	20
Gmina Nowosolna	9	10

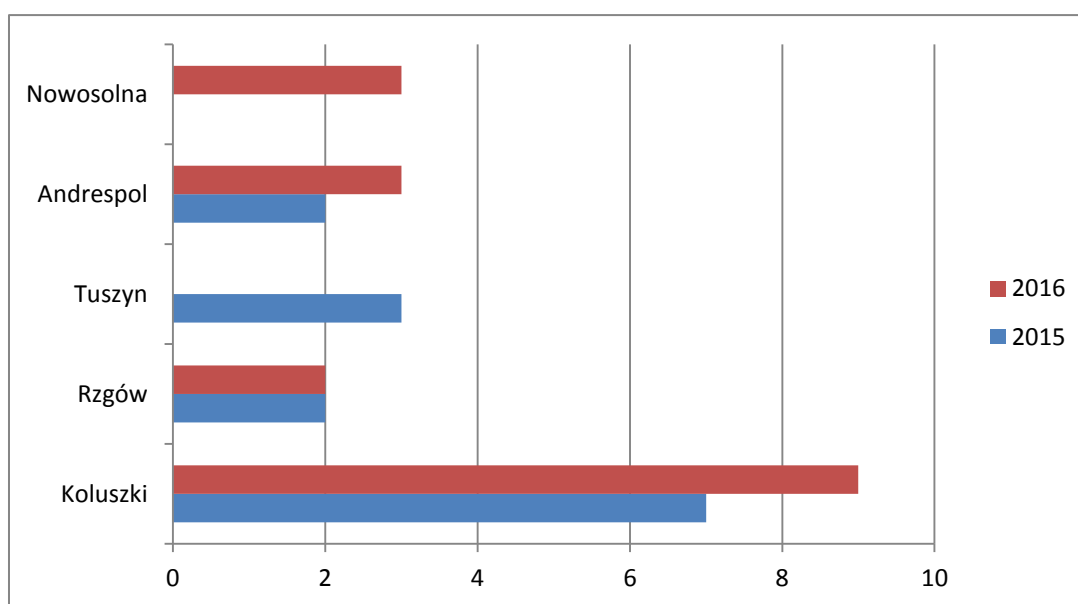
3) Rodziny mające założoną „Niebieską Kartę” jednorazowo.

	2015	2016
Gmina Koluszki	43	53
Gmina Rzgów	20	17
Gmina Tuszyn	22	17
Gmina Andrespol	35	17
Gmina Nowosolna	31	7

4) Rodziny objęte pomocą w ramach „Niebieskiej Karty” cyklicznie.

	2015	2016
Gmina Koluszki	7	9
Gmina Rzgów	2	2
Gmina Tuszyń	3	0
Gmina Andrespol	2	3
Gmina Nowosolna	0	3

Dane otrzymane z Komendy Powiatowej Policji wskazują, iż w poszczególnych gminach powiatu zjawisko przemocy w rodzinie jest różne. W niektórych gminach tendencja zjawiska jest narastająca, w innych malejąca. Nie można jednoznacznie oszacować problemu, z uwagi na fakt, iż nie wszystkie przejawy przemocy i agresji zgłaszane są odpowiednim służbom. Z terenu Gminy Brójce nie było zgłoszeń dotyczących „Niebieskiej Karty”.

W latach 2015 i 2016 w prowadzonych sprawach z art. 207 Kodeksu Karnego przez Komendę Powiatową Policji Powiatu Łódzkiego Wschodniego były kierowane do Prokuratury przez policjantów wnioski o zastosowanie dozoru oraz wnioski o nakaz opuszczenia lokalu.

Jednakże z posiadanych informacji Komendy wynika, że mieszkańcy Powiatu Łódzkiego Wschodniego, którzy byli sprawcami przemocy, nie byli kierowani do odbycia obowiązkowego udziału w programie edukacyjno – korekcyjnym.

2. Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie

W latach 2015 i 2016 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie prowadziło w swojej siedzibie Punkt Interwencji Kryzysowej. Po poradę prawną, psychologiczną i zakresu pomocy społecznej osoby zgłaszają się anonimowo. Punkt przyjmuje wszystkich chętnych bez względu na miejsce zamieszkania, Trudno jest więc oszacować, ilu mieszkańców Powiatu Łódzkiego Wschodniego korzystało z tej formy pomocy.

W roku 2015 udzielono 220 porad, w 2016 natomiast 171 porad, w ramach spotkań ze specjalistami, z czego 10% klientów skorzystało przynajmniej dwukrotnie z pomocy pracowników dyżurujących w Punkcie Interwencji Kryzysowej. Z porad około 15% klientów skorzystało przynajmniej dwukrotnie.

IX. Założenia programu

Program jest spójny z założeniami Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Program oparty jest na:

1. Wzajemnej współpracy i współdziałania organów administracji publicznej oraz organizacji pozarządowych powołanych do realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.
2. Zmiany w pojmowaniu i postrzeganiu przez społeczeństwo zjawiska przemocy w rodzinie.
3. Promowania wartości rodzinnych, w tym poszanowania prawa dzieci i młodzieży do życia w rodzinie bez aktów przemocy.
4. Edukacji mieszkańców Powiatu Łódzkiego Wschodniego na temat zjawiska przemocy w rodzinie i jego skutków.
5. Promowania alternatywnych sposobów rozwiązywania konfliktów rodzinnych bez użycia przemocy.

1. Cele programu

Cel główny programu – zwiększenie skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cele szczegółowe:

1. Zwiększenie dostępu do specjalistycznego poradnictwa i wsparcia dla ofiar przemocy.
2. Podnoszenie świadomości społecznej, zmiana stereotypów i postaw w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie.

3. Wobec osób stosujących przemoc opracowanie i realizację działań korekcyjno – edukacyjnych.

Cel szczegółowy:

Zwiększenie dostępu do specjalistycznego poradnictwa i wsparcia dla ofiar przemocy ramach Punktu Interwencji Kryzysowej.

Działania:

- 1) Prowadzenie specjalistycznego punktu konsultacyjno – interwencyjnego działającego na rzecz przemocy w rodzinie wśród mieszkańców Powiatu Łódzkiego Wschodniego,
- 2) Prowadzenie poradnictwa psychologicznego dla ofiar,
- 3) Prowadzenie poradnictwa prawnego dla ofiar przemocy,
- 4) Zorganizowanie specjalistycznych terapii dla ofiar przemocy.

Oczekiwane rezultaty:

- 1) Łatwy dostęp do informacji dla ofiar przemocy,
- 2) Szeroki dostęp do nieodpłatnego poradnictwa psychologicznego, prawnego i zakresu pracy socjalnej,
- 3) Dostęp do terapii dla ofiar przemocy.

Wskaźniki:

- 1) Liczba osób korzystających z pomocy w ramach punktu konsultacyjno – interwencyjnego dla ofiar przemocy w podziale na wiek i płeć.
- 2) Liczba ofiar przemocy korzystających z poradnictwa psychologicznego oraz prawnego,
- 3) Liczba osób korzystających ze specjalistycznych terapii dla ofiar przemocy.

Cel szczegółowy:

Podnoszenie świadomości społecznej oraz zmiana postaw i stereotypów w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie

Działania:

- 1) Organizowanie kampanii informacyjnych promujących życie rodzinne bez przemocy, prawidłowe zachowania i postawy,
- 2) Edukowanie społeczeństwa lokalnego w zakresie zwiększenia świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie,

- 3) Podjęcie współpracy ze szkołami na terenie Powiatu Łódzkiego Wschodniego w celu organizowania zajęć profilaktycznych z zakresu przemocy.

Oczekiwane rezultaty:

- 1) Wzrost prawidłowych postaw, zachowań oraz poziomu wiedzy społeczności lokalnej na temat problemu zjawiska przemocy w rodzinie.
- 2) Ograniczenie tolerancji na zjawisko przemocy w rodzinie.
- 3) Rozwój prawidłowych postaw i zachowań oraz zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie wśród dzieci i młodzieży.
- 4) Podniesienie świadomości rodziców na temat prawidłowych metod wychowawczych.

Wskaźniki:

- 1) Liczba wykonanych broszur, ulotek dotyczących występowania zjawiska przemocy wraz z informacjami dotyczącymi możliwości uzyskania wsparcia dla ofiar przemocy w Powiecie Łódzkim Wschodnim.
- 2) Liczba artykułów dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie w gazecie dla Powiatu Łódzkiego Wschodniego.
- 3) Liczba wykonanych broszur, ulotek promujących prawidłowe metody wychowawcze.

Cel szczegółowy:

Ograniczenie stosowania przemocy przez sprawców, którzy zostali wskazani przez Sąd do odbycia udziału w programie korekcyjno – edukacyjnym:

Działania:

- 1) Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego, w tym psychologicznego dla sprawców przemocy.
- 2) Zorganizowanie długofalowych terapii dla sprawców przemocy.
- 3) Zastosowanie programów korekcyjno – edukacyjnych wobec sprawców przemocy skierowanych przez Sądy.

Oczekiwane rezultaty:

- 1) Ograniczenie zjawiska przemocy poprzez zwiększenie umiejętności opanowania własnych emocji u sprawców oraz pracy nad sobą.
- 2) Zwiększenie świadomości zachowań agresywnych u sprawców przemocy.
- 3) Zwiększenie liczby sprawców przemocy korzystających z profesjonalnej terapii psychologicznej.
- 4) Podniesienie poziomu wiedzy sprawców na temat przemocy poprzez udział w programach korekcyjno – edukacyjnych.

Wskaźniki:

- 1) Liczba sprawców korzystających z poradnictwa specjalistycznego.
- 2) Liczba sprawców przemocy korzystających z terapii długofalowych.
- 3) Liczba wdrożonych programów korekcyjno – edukacyjnych.

2. Realizatorzy i współrealizatorzy programu:

- 1) Jednostki organizacyjne Powiatu Łódzkiego Wschodniego:
  - a) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie z siedzibą w Łodzi,
  - b) Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Koluszkach,
  - c) Szkoły ponadgimnazjalne,
  - d) Specjalny Ośrodek – Szkolno – Wychowawczy w Koluszkach.
- 2) Jednostki organizacyjne gmin znajdujące się na terenie Powiatu Łódzkiego Wschodniego:
  - a) Miejsko – Gminne i Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej,
  - b) Placówki oświatowe (przedszkola, szkoły podstawowe)
- 3) Inne:
  - a) Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
  - b) Zespoły interdyscyplinarne działające w strukturach Miejsko – Gminnych i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej.
- 4) Komenda Powiatowa Policji.
- 5) Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej.
- 6) Sądy.
- 7) Media.

3. Monitoring i ewaluacja programu

Działania będą monitorowane przez realizatorów i współrealizatorów programu. Każdy z realizatorów programu będzie składał sprawozdanie koordynatorowi programu. W oparciu o te dane Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie sporządzać będzie sprawozdanie z postępów i realizacji programu.

Zakłada się możliwość korekty programu w przypadku niewystarczającej skuteczności założonych działań.

4. Czas realizacji programu

Zakłada się, że Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie ma charakter długofalowy na lata 2017 – 2021.

5. Źródła finansowania

Podczas realizacji programu zakłada się pozyskiwanie środków finansowych na jego kontynuowanie z budżetu samorządu, budżetu państwa oraz ze źródeł zewnętrznych np. opracowanych projektów w ramach programów dofinansowywanych ze środków Unii Europejskiej.

X. Podsumowanie

Stosowanie przemocy wobec człowieka odciska piętno na wszystkich jego sferach rozwojowych. Niesie za sobą konsekwencje dla zdrowia fizycznego, rozwoju umysłowego, stanu psychicznego oraz umiejętności współżycia z innymi ludźmi.

Zakładając, że realizacja niniejszego programu będzie stanowiła wspólny strategiczny plan działań wobec zjawiska przemocy w rodzinie, przebiegać będzie we wszystkich instytucjach, organizacjach zobligowanych do podejmowania działań na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie oczekuje się, że przyczyni się on do usprawnienia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ograniczenia zjawiska przemocy i towarzyszących mu innych patologicznych zjawisk.

Tu znajdziesz pomoc:

- 1. Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” 801 120 002, szczegółowe informacje: www.niebieskalinia.org**
- 2. Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116 111**
- 3. Policja 997, 112, 800 120 226**